www.wordlyknowledge.uz Volume: 3, Issue: 1, 2023

KOMPYUTER O`YINLARIDAN BOLA NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA FOYDALANISH

Shamiyeva Manzura Fayzullayevna,
Ergasheva Lobar Dilmurod qizi
Navoiy Davlat Pedagogika Instituti
Maktabgacha ta`lim kafedrasi o`qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ta`lim tarbiya jarayonida AKT ni kiritishning dolzarb muammolari, Bolalarning kompyuterga bo`lgan qiziqishi uni bolalar nutqini rivojlantirish uchun qo`shimcha vosita haqida fikr yuritilgan.
Kalit so‘zlar: Maktabgacha ta`lim tashkiloti, kompyuter, AKT, o`yin, nutq.
Аннотация: В данной статье обсуждаются актуальные проблемы внедрения АКТ в учебный процесс дошкольников, интерес детей к компьютеру и его использование как дополнительного средства развития речи детей.
Ключевые слова: Дошкольная образовательная организация, компьютер, АКТ, игра, речь.
Annotation: This article discusses current problems of introducing ACT into the educational process of preschoolers, children's interest in the computer and its use as an additional means of developing children's speech.
Key words: Preschool educational organization, computer, ICT, game, speech.

Bugungi kunda maktabgacha ta`lim tashkilotida AKT dan foydalanish bolaning maktabga tayyorgarligini ta`minlaydigan psixofiziologik funksiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Bolalarning kompyuterga bo`lgan qiziqishi uni bolalar nutqini rivojlantirish uchun qo`shimcha (an`anaviy) vosita sifatida ko`rish imkonini beradi. Biroq, ushbu vositadan foydalanish imkoniyatlari yetarli darajada o`rganilmagan. Avvalo, kompyuter dasturi savodxonlik va chet tilini o`rganish uchun ishlatilgan. Bu soha bolalar uchun amaliy ishlanmalarda keng tarqalgan. So`ngi paytlarda axborot – kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga bag`ishlangan ilmiy nashirlar paydo bo`lib, unda maktabgach yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish imkonini bevosita yoki bilvosita qayd etilgan. Bolalar nutqini rivojlantirish uchun bevosita ishlaydigan elektron vositalar ishlab chiqilmoqda.

Maktabgacha ta`lim muassasalarida AKT dan foydalanish katta guruhlaridagi bolalarning lug`atini to`ldirish, ularni sinonim, antonim, so`zning noaniqligi kabi til hodisalari bilan tanishtirish uchun ishlatilishi mumkin. Maktabgacha ta`lim muassasasi tarbiyachilari jumboqlar, krossvordlar, bolalarning yoshiga mos keladigan va o`quv dasturining mazmuni bilan taqdimot o`yinlarini tanlaydi. Tarbiyachilar kompyuter o`yinlarini maktabgacha ta`lim muassasalarida keng qo`llaydilar. Masalan, “Seasons”, “Fruit”, kabi o`yinlar leksik mavzularni yaxshiroq egallashga yordam beradi. Bunday o`yinlar bolaninmg lug`atini sifatlarga to`ldirib yordam beradi.

Maktabgacha ta`lim muassasalarida bolalar nutqini rivojlantirish ishida AKT dan foydalanish bo`yicha muayyan ishlar mavjud. Shu bilan birga, ushbu mablag`larni maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ta`lim ishlarida qo`llash mexanizmi yetarli darajada o`rganilmagan.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish mazmunini integratsiya qilish turli yo`nalishlarda – “Nutqni rivojlantirish va nutq madaniyati” ta`lim sohasida yoki boshqa ta`lim sohalarining mazmuni bilan ushbu sohalarning mazmunini integratsiya qilish orqali amalga oshirilishi mumkin. Bu bolalar an`anaviy faoliyati uyg`un integratsiya – o`yin, badiiy ijod, dizayn, nutq va nutq aloqa madaniyatini rivojlantirish jarayonida AKT dan foydalanish asosiy mexanizmi hisoblanadi.

Maktabgacha ta`lim tashkiloti tarbiyachilari bolalarni AKTdan o`yin dasturlarini o`rganishga qiziqtirish uchun bir qator usullar qo`llaniladi. Didaktik o`yin eng samarali

www.wordlyknowledge.uz Volume: 3, Issue: 1, 2023

hisoblanadi. Aslida didaktik o`yin ko`p qirrali va murakkab bir hodisa. Bu ta`lim usuli sifatida quyidagi vazifalarni bajaradi:

- ✓ Ta`lim – bolaning dunyoqarashini shakillantirishga, nazariy bilim va amaliy ko`nikmalarga, o`z – o`zini tarbiyalashga, bolalar nutqini va fikrlash doirasini kengaytirishga yordam beradi.
- ✓ Rivojlanish – bilim, qiziqish, xotira, fikrlash, o`z fikrlarini ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi.
- ✓ Motivatsiyon – tashabbusni, mustaqillikni, jamoaviy hamkorlikni, olingan bilim va ko`nikmalarni qo`llashni rag`batlantiradi.
- ✓ Ta`limiy - o`yin davomida hamkorlikda do`stona va hurmat munosabatda bo`lishni ta`minlaydi.
- ✓ AKT ni joriy etishdan ko`zlangan maqsad maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv faollikni faollashtirish va bilim jarayonlarini rivojlantirishdan iborat.
- ✓ Shaxsning axborot madaniyatining asoslarini shakillantirish.
- ✓ Kompyuter o`yinlari davomida bolalarning motivatsiyasini oshirish.
- ✓ Bolalarning bilim faolligini oshirish.
- ✓ Kognitiv jarayonlarning rivojlanishiga ko`maklashish: diqqat, fikrlash, xotira.

AKT dan foydalanish bo`yicha ishlashning asosiy yo`nalishlarini aniqlash lozim. O`yin davomida prezintatsiyalar, videofilmlar va animatsion kliplarni namoyish qilish uchun proyektor va televizordan foydalanish.

Maktabgacha ta`limda AKT barcha ta`lim sohalariga kiritilishi mumkin. AKT da tarbiyachi va bolalar kuzatuvchi sifatida faoliyat yuritadigan asosiy ishtirokchilar bo`lib, yechimlarni mustaqil ravishda qidirish, muammolarni o`rganish uchun sharoit yaratadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirishda AKTdan foydalangan holda barcha ta`lim va rejimni tashkil etish va o`tkazishda bir necha texnologik va uslibiy xususiyatlar mavjud:

- ✓ Tayyorgarlik davrida – vazifani yechishga yordam beradigan suhbatlardni o`tkazish.
- ✓ Bolaning aqliy jarayonlarining faoliyatida ishtirok etish: xotira, e`tabor, fikrlash, nutq, tasavvur, asosiy bosqichdir.
- ✓ Vizual kuchlanishni (ko`zlar uchun gimnastika), mushaklarning ohangini va asab tarangligini (jismoniy,musiqiy daqiqa) bartaraf etish uchun yakuniy bosqichda zarur.

O`yin bolalar madaniyatining hodisasi sifatida bolalarni o`rgatadi, ko`ngil ochadi, tarbiyalaydi, ijtimoiylashtiradi, rivojlantiradi. Bu bir tomondan, ijtimoiy balog`at namunasi, boshqa tomondan esa o`yin – kulgu, hayotiylik, quvonch va bolalar hayoitning asosiy ohangidir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning asosiy faoliyat turi o`yin hisoblanadi. O`yin orqali bolalarda maktabda muvaffaqiyatli bilim olishi, yangi muhitga moslashuv ko`nikmalari rivojlantiriladi. Bola marjonlarni ipga terib, ularni katta-kichikligi bo`yicha ajratib, o`lcham haqida tushunchaga ega bo`layotganligini yoki o`yinchoq mashinani belgilangan yo`lka bo`yicha yurgizib, fazoviy tafakkurni o`zi bilmagan holda rivojlantiradi.

Maktabgacha ta`lim tashkilotida AKT dan foydalanish bolaning maktabga tayyorgarligini ta`minlaydigan psixofiziologik funksiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi. Ta`lim motivatsiyasini shakillanishi, kognitiv faoliyat tarkibiy qismlarining rivojlanishi(mustaqillik, kognitiv faoliyat); yoshga mos keladigan qobiliyatlarni shakillantirish; ijtimoiy va mavzu – makon muhitini rivojlantirish uchun qulay.

www.wordlyknowledge.uz Volume: 3, Issue: 1, 2023

Bolalarning kompyuterga bo`lgan qiziqishi uni bolalar nutqini rivojlantirish uchun qo`shimcha (an`anaviy) vosita sifatida ko`rish imkonini beradi. Biroq, ushbu vositadan foydalanish imkoniyatlari yetarli darajada o`rganilmagan. Avvalo, kompyuter dasturi savodxonlik va chet tilini o`rganish uchun ishlatilgan. Bu soha bolalar uchun amaliy ishlanmalarda keng tarqalgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. Xasanboeva O. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. O`quv qo`llanma.-Toshkent, 2007.
2. Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasiga qo`yiladigan davlat talablari.
3. O`zbekiston Respublikasida davlat maktabgacha ta'lim muassasasi to`g`risida Nizom.
4. Askarxo`djayeva.M.I. “Обучение дошкольников русской разговорной речи в детских садах Узбекистана”. –Ташкент, 1996 22-стр
5. Boboyorova.G.A.“Bolalarni maktabga tayyorlashda interfaol usullardan foydalanish”. Maktabgacha ta'lim j., 2007. 6-son. -14 b.